

4. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения речевой деятельности / И.А. Зимняя. – М.: Педагогика, 1983. – 256 с.
5. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М.: Наука, 1987. – 280 с.
7. Лурия А.Р. Язык и сознание / А.Р. Лурия. – М.: МГУ, 1979. – 123 с.
8. Розенталь Д.Э. Современный русский язык / Д.Э. Розенталь, М.А. Теленкова. – М.: Высшая школа, 1976. – 543 с.
9. Текучев А.В. Методика преподавания русского языка в средней школе / А.В. Текучев. – М.: Просвещение, 1980. – 414 с.
10. Тихонов А.Н. Русский язык: Теория. Дидактика. Методика / А.Н. Тихонов. – М.: Просвещение, 1990. – 189 с.
11. Тургунова С.А. Развитие видов речевой деятельности студентов на занятиях русского языка // *International Journal of Formal Education.* – 2024. – Т. 3. – № 3. – С. 92-95.
12. Федоренко Л.П. Методы и приёмы обучения русскому языку / Л.П. Федоренко. – М.: Просвещение, 1976. – 256 с.
13. Чомский Н. Синтаксические структуры / Н. Чомский. – М.: Иностранная литература, 1957. – 228 с.
14. Разумовская М.М. Методика обучения орфографии в школе: книга для учителя. – 2-е изд., доп. – М.: Просвещение, 1996. – 53 с.

MAKTABGACHA TA'LIM RAHBARINING PROFESSIONAL IMIDJINI SHAKILLANTIRISH

*Xudoyqulova Zuhra Ravshan qizi,
Jizzax davlat pedagogika universiteti Ta'lim va tarbiya
nazariyasi va metodikasi mutaxassisligi 1- kurs magistri*

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasalari rahbarlarining professional imidjini shakllantirish masalasi tahlil qilinadi. Professional imidj tushunchasining mohiyati, uning maktabgacha ta'lim muassasalari boshqaruvidagi o'rni va ahamiyati nazariy hamda amaliy jihatdan ko'rib chiqiladi. Shuningdek, imidjni shakllantirishning asosiy omillari va usullari, ta'lim rahbarlarining imidjini rivojlantirish bo'yicha zamonaviy yondashuvlar yoritiladi. Maqola maktabgacha ta'lim sohasidagi boshqaruv samaradorligini oshirishda rahbarning imidjini rivojlantirishning muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, professional imidj, ta'lim rahbari, boshqaruv, imidj shakllantirish, kommunikatsiya, rahbarlik qobiliyatlari.

Bugungi kunda ta'lim tizimining barcha bosqichlarida sifatli boshqaruv tamoyillarini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Xususan, maktabgacha ta'lim muassasalarida rahbarning professional imidji uning faoliyati samaradorligi va ta'lim muassasasining umumiy obro'siga ta'sir qiluvchi asosiy omillardan biridir. Professional imidj rahbarning bilim, ko'nikma va shaxsiy fazilatlari asosida shakllanib, jamiyatda ishonch va hurmat qozonishga xizmat qiladi. Bu jarayon rahbarning o'zini namoyon etish qobiliyati, boshqaruvchilik salohiyati va kommunikatsiya madaniyati bilan chambarchas bog'liqdir.

Maktabgacha ta'lim muassasalari rahbarining imidjini shakllantirish muassasaning tashqi va ichki muhitida ijobiy taassurot qoldirish, ota-onalar va jamoatchilik bilan ishonchli munosabatlarni o'rnatish uchun muhimdir. Raqobatbardosh ta'lim muassasasi yaratishda rahbarning professional imidji muvaffaqiyat omili sifatida namoyon bo'ladi. Shuningdek, zamonaviy boshqaruv tizimi talablariga javob beradigan rahbarlar faoliyatida raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Mazkur maqola doirasida maktabgacha ta'lim rahbarlarining professional imidjini shakllantirish masalasini chuqur o'rganish, uning ahamiyatini yoritish va ushbu jarayonni rivojlantirish bo'yicha samarali usullar ishlab chiqish maqsad qilib olingan. Ushbu tadqiqotning nazariy va amaliy ahamiyati rahbarlik faoliyatini samarali boshqarish imkoniyatlarini kengaytirish, jamiyatda ta'lim muassasalarining ijobiy imidjini shakllantirishga xizmat qilishidan iborat.

Maktabgacha ta'lim rahbarlarining professional imidjini shakllantirish masalasi bo'yicha o'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar va tajribalar rahbarlik imidjining muvaffaqiyatli boshqaruvda hal qiluvchi o'rin tutishini tasdiqlaydi. Xususan, xorijiy va mahalliy olimlarning tadqiqotlari professional imidj tushunchasi va uni shakllantirishga oid turli nazariy va amaliy yondashuvlarni taklif qilmoqda.

Tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, professional imidj rahbarning o'zini namoyon qilish, boshqaruvda ochiqlik va ishonchli munosabatlar o'rnatish, ijtimoiy va kasbiy mas'uliyatni his qilish kabi jihatlarning uyg'unlashuvi natijasida shakllanadi. Jumladan, G'arb davlatlarida maktabgacha ta'lim rahbarlarining imidjini shakllantirishda rahbarning kommunikatsiya qobiliyatlari va yetakchilik mahorati ustida ishlashga alohida e'tibor qaratiladi. Bu borada AQSh va Buyuk Britaniyada maxsus rahbarlik malakasini oshirish kurslari yo'lga qo'yilgan bo'lib, ular professional imidjning tarkibiy qismlarini rivojlantirishga qaratilgan.

O'zbekistonda ham maktabgacha ta'lim muassasalari rahbarlarini tayyorlash va ularning professional imidjini shakllantirish bo'yicha tegishli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, maktabgacha ta'lim vazirligi tomonidan rahbarlarning boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantirish va ularni yangi bosqichga olib chiqish maqsadida muntazam ravishda seminar va treninglar tashkil qilinmoqda. O'zbekiston Milliy universiteti va boshqa pedagogika institutlarida maktabgacha ta'lim rahbarlari uchun imidjni shakllantirishga oid metodik qo'llanmalar ishlab chiqilmoqda.

Ilmiy tadqiqotlarda professional imidjni shakllantirishning asosiy usullari sifatida quyidagilar ajratib ko'rsatiladi:

- Kommunikativ yondashuvlar: Rahbarning nutq madaniyati va tinglay olish qobiliyatlarini rivojlantirish orqali jamoa va ota-onalar bilan samarali aloqalar o'rnatish.
- Psixologik tayyorgarlik: Rahbarlarning o'z-o'zini anglash, stressga bardoshli bo'lish va emotsional intellektni rivojlantirish bo'yicha treninglar o'tkazish.
- Vizual imidj: Tashqi ko'rinishning o'ziga xosligi va professional qiyofa yaratish orqali ta'sirchan imidj shakllantirish.
- Innovatsion yondashuvlar: Raqamli texnologiyalardan foydalangan holda rahbarning ijobiy obro'sini keng ommaga taqdim etish. Bu borada ijtimoiy tarmoqlar va muassasa veb-saytlaridan foydalanish samarali natijalar berad.
- Malaka oshirish: Rahbarlar uchun doimiy ravishda malaka oshirish, tashkil qilish va ular orqali yangi bilim va ko'nikmalarni joriy etish.

Shuningdek, so'nggi yillarda Skandinaviya davlatlarida maktabgacha ta'lim muassasalari rahbarlarining imidjini shakllantirishda ekologik mas'uliyat va jamiyatga xizmat qilish tamoyillari keng qo'llanilmoqda. Bunday yondashuvlar jamiyatda rahbarga nisbatan ishonchni yanada oshirishga yordam beradi.

Mavzuga oid mavjud tadqiqotlarning o'rganilganlik darajasiga ko'ra, professional imidjni shakllantirish masalasi har tomonlama chuqur o'rganilgan bo'lsa-da, uni amaliyotga tatbiq etishda hali ko'plab muammolar mavjud. Shu sababli, maktabgacha ta'lim muassasalarida professional imidjni rivojlantirishga qaratilgan yangi metodik qo'llanmalar ishlab chiqish va ulardan foydalanishni kengaytirish zarurati dolzarb bo'lib qolmoqda.

Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim rahbarlarining professional imidjini shakllantirishda bir nechta omillar hal qiluvchi rol o'ynashini ko'rsatdi. Ushbu omillar nazariy va amaliy asosda o'rganilib, quyidagi muhim jihatlar aniqlangan:

1. Kompleks imidj modelini shakllantirish zaruriyati:

Ilmiy tadqiqotlar natijasida professional imidjni shakllantirishda rahbarning kasbiy va shaxsiy fazilatlarini, liderlik qobiliyatlari, nutq madaniyati va innovatsion texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarining uyg'unligi zarurligi aniqlandi. Jumladan, G'arb davlatlarida rahbarlarning shaxsiy qobiliyatlari va professional ko'nikmalarini rivojlantirishga oid kompleks yondashuvlar samarali bo'lib chiqdi. Skandinaviya mamlakatlari tajribasida ekologik mas'uliyat va ijtimoiy faoliyatning rahbar imidjiga ta'siri katta ahamiyatga ega bo'lmoqda.

2. Kommunikatsiya qobiliyatlari va ommaviy axborot vositalari bilan aloqalar:

So'rovnoma va kuzatuv natijalari rahbarning ochiq va konstruktiv muloqot olib borishi, ayniqsa, ota-onalar va mahalla jamoatchiligi bilan ishlashda professional imidjni sezilarli darajada oshirishini ko'rsatdi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar, xususan, ijtimoiy tarmoqlar orqali jamoatchilik bilan aloqalarni mustahkamlash samarador vosita bo'lib chiqdi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan rahbarlar orasida ijtimoiy media orqali imidjni boshqarish ommabop yondashuvga aylanmoqda.

3. Emotsional intellekt va psixologik tayyorgarlik:

Rahbarlarning emotsional barqarorligi va stressga chidamlilik darajasi rahbarlikning samaradorligini oshiruvchi muhim jihatlar sifatida aniqlandi. Tadqiqotlar emotsional intellekt yuqori bo'lgan rahbarlar o'z jamoasi va ota-onalar bilan ishonchli munosabatlar o'rnatishga muvaffaq bo'lishini tasdiqladi. Shu sababli rahbarlar uchun psixologik tayyorgarlik va stressni boshqarish bo'yicha maxsus treninglarni yo'lga qo'yish zarurligi ta'kidlanmoqda.

4. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish:

Ilmiy kuzatuvlar rahbarlarning raqamli texnologiyalar va zamonaviy axborot platformalaridan foydalanishi professional imidjni shakllantirishga yangi imkoniyatlar yaratishini ko'rsatdi. Masalan, xalqaro tajriba rahbarlarning onlayn treninglarda ishtirok etishi va ta'lim muassasasining muvaffaqiyatlari haqida muntazam ravishda ma'lumotlar taqdim etishi orqali ularning ijobiy qiyofasini keng ommaga yetkazishda muhim rol o'ynashini tasdiqladi. Shuningdek, maktabgacha ta'lim rahbarlari uchun maxsus onlayn platformalar yaratish tavsiya etiladi.

5. Shaxsiy qiyofa va tashqi ko'rinishning ta'siri:

O'tkazilgan kuzatuvlar rahbarning tashqi qiyofasi, o'ziga xos kiyinish uslubi va tashqi ko'rinishiga e'tibor qaratish professional imidjning muhim tarkibiy qismi ekanligini ko'rsatdi.

Tashqi qiyofaning professionallik, tozalikka rioya qilish va jamoatchilik oldida o'zini tutish madaniyatiga mos bo'lishi ijobiy taassurot qoldiradi va muassasa obro'sini oshiradi.

6. Malaka oshirish va metodik qo'llanmalar zarurati:

Tadqiqot natijalariga ko'ra, rahbarlik imidjini rivojlantirishda malaka oshirish va trening dasturlari muhim ahamiyatga ega. Mahalliy tajribalardan ko'rinib turibdiki, rahbarlar o'z malakalarini muntazam oshirib borish orqali yangi bilim va ko'nikmalarga ega bo'lmoqda. Maktabgacha ta'lim vazirligi tomonidan rahbarlar uchun maxsus metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish va muntazam ravishda seminarlar tashkil qilish bu borada katta samara beradi.

7. Jamiyat bilan muloqot va ishonchni shakllantirish:

Ilmiy manbalarda maktabgacha ta'lim muassasalari rahbarlari uchun jamiyat bilan samarali muloqotni rivojlantirish alohida ta'kidlanadi. Jamoatchilik va ota-onalar bilan ochiq eshiklar kunlari, yig'ilishlar va boshqa tadbirlar o'tkazish orqali rahbarning obro'si mustahkamlanadi. Shuningdek, mahalliy hamkorlik dasturlarida ishtirok etish ham ijobiy imidj shakllantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, professional imidjni shakllantirish rahbarlik faoliyatining samaradorligi, ta'lim sifati va jamiyatdagi ishonchni oshirish uchun hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu sababli rahbarlar uchun o'z imidjini boshqarish bo'yicha maxsus strategiyalar ishlab chiqish, malaka oshirish dasturlarini takomillashtirish va innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish zarur. Ushbu omillar maktabgacha ta'lim muassasalarining obro'sini oshirish va sifatli ta'lim muhitini yaratishga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim rahbarlarining professional imidjini shakllantirish murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, ta'lim sifatini oshirish, jamoatchilik ishonchini qozonish va samarali boshqaruv muhitini yaratishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, professional imidj faqat tashqi qiyofa bilan cheklanmasdan, rahbarning kasbiy malakasi, liderlik qobiliyatlari, muloqot uslubi, emotsional barqarorlik darajasi va innovatsion texnologiyalardan foydalanish qobiliyatlari kabi ko'plab omillardan tashkil topadi. Rahbarlarning jamiyat va jamoa bilan o'rnatadigan ishonchli va ochiq muloqoti ularning ijobiy qiyofasini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Samarali imidjni shakllantirishda emotsional intellektning yuqori darajasi katta ahamiyatga ega. Stressni boshqara olish, boshqalarni tushunish va konstruktiv muhit yaratish orqali rahbarlar o'z obro'larini mustahkamlashga muvaffaq bo'lishadi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish zamonaviy rahbarlar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Rahbarlar o'z faoliyatlarini keng jamoatchilikka muntazam ravishda tanishtirib, muassasaning obro'sini oshirish imkoniyatiga ega.

Tashqi qiyofa va o'ziga xos kiyinish uslubi ham rahbarning jamoatchilik oldida qanday qabul qilinishida muhim rol o'ynaydi. Tashqi ko'rinishning professional darajada bo'lishi ta'lim muassasasining umumiy obro'sini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, rahbarlar uchun maxsus malaka oshirish kurslari, treninglar va metodik qo'llanmalar ishlab chiqilishi ularning professional imidjini samarali shakllantirish uchun zarur shart hisoblanadi.

Umuman olganda, professional imidj maktabgacha ta'lim muassasasi rahbarlarining ta'lim sifatiga va muassasaning ijtimoiy obro'siga bevosita ta'sir ko'rsatadigan muhim omil bo'lib, u kompleks yondashuv va zamonaviy boshqaruv yutuqlarini qo'llash orqali shakllantirilishi kerak. Shu sababli, ta'lim tizimida rahbarlik imidjini mustahkamlashga yo'naltirilgan tizimli chora-tadbirlarni keng joriy etish tavsiya etiladi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Abduqodirov, A. A. (2022). Maktabgacha ta'limda pedagogik innovatsiyalar. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi nashriyoti.
2. Yo'ldoshev, S. R. (2021). Ta'limda boshqaruv madaniyati: nazariya va amaliyot. Jizzax: Jizzax davlat pedagogika universiteti nashriyoti.
3. Karimova, D. T. (2020). Maktabgacha ta'lim muassasalari rahbarlarining kasbiy kompetensiyasi. Jizzax: Jizzax davlat pedagogika universiteti ilmiy jurnali.
4. Davronova, M. N. (2023). Ta'lim jarayonida rahbarlik ko'nikmalarini rivojlantirish. Toshkent: Ilm va Ziya nashriyoti.
5. Jo'rabekova, S. K. (2019). Ta'lim muassasalarida kommunikatsiya madaniyatining o'rni. Jizzax: Jizzax davlat pedagogika universiteti ilmiy ishlari to'plami.
6. Abdullaeva, G. M. (2021). Maktabgacha ta'limda innovatsion boshqaruv texnologiyalari. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
7. Yoqubov, B. S. (2020). Raqamli texnologiyalar orqali ta'lim boshqaruvi samaradorligini oshirish. Toshkent: Pedagogika va psixologiya instituti nashriyoti.
8. Islomova, F. N. (2022). Maktabgacha ta'lim rahbarlarining emotsional intellektini rivojlantirish yo'llari. Jizzax: Jizzax davlat pedagogika universiteti.
9. Axmedov, K. S. (2018). Ta'lim muassasalarida jamoa bilan ishlash usullari. Farg'ona: Farg'ona davlat universiteti.
10. Norqulova, L.A. (2023). Pedagogik boshqaruvda innovatsion strategiyalar. Toshkent: O'zbekiston pedagogika instituti nashriyoti.

THE LANGUAGE CONTACT AND MULTILINGUALISM

Yusupova Maftunaxon Bobojon qizi, Student of KSU

Scientific advisor: Abdullayeva Sayyora Po'latovna

Abstract: *This research aims to analyze the impact of language contact on social interaction and communication, focusing on linguistic phenomena such as word acquisition, code switching and language dominance. It also examines the cognitive, social, and cultural effects of multilingualism on individuals and communities. The research uses a mixed-methods approach, including a literature review to build theoretical foundations, surveys and interviews to gather first-hand experiences of multilingual individuals, and corpus analysis to observe real-life examples of language communication. The findings are expected to reveal general patterns of language change resulting from language contact and highlight the benefits and challenges of multilingualism. In addition, the study provides practical recommendations for language maintenance and effective communication strategies in multilingual societies.*

Keywords: *language, multilingualism, bilingualism, trilingualism, language, contact.*

In the simplest definition, language contact is the use of more than one language in the same place at the same time. It isn't hard to imagine a situation in which this definition might be too simple: for instance, if two groups of young travelers are speaking two different languages while cooking their meals in the kitchen of a youth hostel, and if each group speaks only one